

Příloha č. 1

Záznam z pozorování

Pozorování I. – 6. třída, předměty Svět informatiky a Počítačová grafika

První návštěvu jsem zahájila v 6. třídě, ve které bylo celkem dvacet žáků, z toho dva žáci s diagnózou ADHD a jeden žák pobývajících dlouhodobě v zahraničí. Výuka probíhala v počítačové učebně, předměty vyučovala paní ředitelka školy.

Průběh výuky, metody a formy výuky

Výuka byla velmi pestrá, zajímavým praktickým způsobem propojena s běžným životem. Na začátku hodiny proběhlo opakování pojmů vztahující se k informatice prostřednictvím metody cílených otázek do pléna třídy. Po stručném zopakování si žáci spustili výukový program pro nácvik psaní všemi deseti prsty. Žáci, kteří měli minulou hodinu z psaní špatný výsledek, měli nyní možnost si známku opravit. Učitelka dávala žákům vždy možnost jedné opravy, pokud se první pokus příliš nevyvedl. Každý z žáků postupoval při psaní svým individuálním tempem, které mu program dle jeho předchozích výsledků vždy stanoví.

Po ukončení této činnosti pokládala učitelka hromadně žákům otázky zaměřující se na běžné činnosti v domácnosti, aby plynule navázala na nově probírané učivo. Žáci se v průběhu hodiny měli naučit „postup činnosti“. Formou problémových otázek ujasňovala žákům, do jaké míry je třeba vybranou činnost přesně popsat. Úkolem v hodině bylo zamyslet se nad postupem vybrané běžné činnosti, umět ho srozumitelně sestavit a dle zadaných kritérií sepsat. Následně doma vytvořit fotoalbum v programu Microsoft PowerPoint s popisky vybrané činnosti a prezentaci za dva týdny přednést před celou třídou. V rámci úkolu „sestavení popisu činnosti“ si žáci zopakovali předchozí naučené dovednosti v aplikaci Word, které museli nyní ke splnění úkolu využít. Tento úkol byl následně na začátku druhé hodiny uložen pro oznámkování. Na konci první vyučovací hodiny si žáci vzájemně pročítali své postupy a v závěrečné diskusi měli možnost se k jednotlivým postupům vyjádřit, označit případné nalezené chyby či upozornit spolužáka na nesprávně formulovaný postup.

V průběhu druhé vyučovací hodiny si žáci trénovali vytváření fotoalba a správné umístění popisků k fotkám. Na závěr hodiny byl žákům poskytnut seznam

bodů s informacemi, jakým způsobem lze domácí úkol pojmout a jak mají při splnění domácího úkolu postupovat.

Použité metody: metoda cílených otázek, problémové otázky, diskuse k zadanému úkolu, metoda vysvětlování, metody názorně demonstrační.

Atmosféra a vzájemná komunikace ve třídě

V průběhu vyučovacích hodin panovala klidná a pohodová atmosféra. Učitelka měla u žáků přirozenou autoritu, zároveň z ní vyzařoval přátelský přístup k žákům. Během výuky žákům poskytovala pomoc, kterou v danou chvíli vyžadovali. Jejich činnost v průběhu kontrolovala a pomáhala s případnými úpravami. Ve třídě panoval přirozený šum. Pokud učitelka nevysvětlovala pokyny a zadání, žáci mezi sebou mohli volně komunikovat a vzájemně si pomáhat. V případě nejasností se nebáli učitelce položit otázku, případně se na rady ptali svých spolužáků. Učitelka při hodinách dvakrát použila humorné odlehčující situace, které napomohly uvolněné atmosféře ve třídě, avšak žádným způsobem nenarušily chod hodiny.

Učitelka adekvátně vyhodnotila rušivou situaci, která nastala ke konci druhé vyučovací hodiny. Ne zvolila původně navrhovanou formu trestu, a to zápis do žákovské knížky, ale navrhla chlapci, který při jejím výkladu rušil, aby se ujal vedení a komentování vyučovací hodiny, na které budou jednotliví žáci prezentovat své postupy vybraných činností. Zprostředkovala mu tak možnost využít své komunikační dovednosti v hodině pro činnost, pro kterou bude tyto „dovednosti“ skutečně potřebovat.

Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami

Ve třídě byli celkem tři žáci se speciálními vzdělávacími potřebami, dva žáci s diagnózou ADHD a jeden žák cizinec. Žáci s ADHD zvládali zadané úkoly s mírnou dopomocí, úkoly prováděli pomaleji, muselo jim být poskytnuto více času. Učitelka vysvětlila pokyny celé třídě, poté je individuálně u počítače sdělila i těmto žákům. Zjišťovala, zda úkol pochopili, a při obcházení třídy jim vždy dopomohla s úkolem. Pomalejší činnost jednoho z nich se dle názoru učitelky odvíjela od jeho nezájmu o práci na počítači. Žák cizího původu měl zejména problémy s českým pravopisem a slovosledem, pomoc učitelky tak spočívala zejména v opravování pravopisných chyb.

Ze strany spolužáků jsem v průběhu pozorování nezpozorovala žádné negativní postoje či narážky vůči těmto žákům. Spolužáci spolu vzájemně komunikovali, pomalejší práci svých spolužáků nijak nekomentovali.

Pozorování II. – 3. třída, předmět Český jazyk

Druhé pozorování jsem uskutečnila na prvním stupni ve třetí třídě. Jednalo se o vyučovací hodinu českého jazyka. Ve třídě bylo 11 dětí se speciálními vzdělávacími potřebami.

Průběh hodiny, metody a formy výuky

Na začátku byli žáci rozděleni učitelkou do dvojic a společně měli pracovat na zadaném úkolu. Do dvojice dostali papír s obrázkem, na kterém byla slepice a okolí farmy, a papír s rámečky, ve kterých byla vepsaná slova a předložky. Jednotlivá slova měli za úkol rozstříhat, vybrat z nich správná, která se vztahují k obrázku, a přiřadit k nim správné předložky. Vzniklé slovní spojení žáci vypisovali na papír a určovali pád. Celý postup práce učitelka vypsala v jednotlivých bodech na tabuli, aby ho měli stále k dispozici. Úkol vypracovávali žáci v průběhu celé vyučovací hodiny.

Použité metody a formy: problémová úloha, skupinová práce.

Atmosféra a vzájemná komunikace ve třídě

V průběhu plnění úkolů vytvořené skupinky pracovaly samostatně a komunikace probíhala pouze v rámci skupinky. Po sdělení postupu úkolu někteří žáci nepochopili přesně zadání, a tak se na případné dotazy doptávali učitelky. Ta v průběhu celé hodiny procházela mezi jednotlivými skupinkami a kontrolovala jejich práci. Atmosféra ve třídě byla klidná, přirozená a bez kázeňských problémů.

Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami

Ve třídě, kterou jsem pozorovala, je celkem jedenáct dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. V době mého pozorování byli přítomni tři žáci, kterým byly diagnostikovány specifické poruchy učení, žák s diagnózou ADHD, jedna žákyně se zrakovou vadou, jeden žák se sluchovou i zrakovou vadou a čtyři žáci cizinci - z Uzbekistánu, Nigérie, Mexika a Vietnamu. Zadaný úkol zvládal každý dle svého individuálního tempa a dle složení skupinky. Každá skupinka vyžadovala jinou mírou pomoci. Učitelka zadání úkolu sdělila všem žákům hromadně, následně zjišťovala porozumění úkolu u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, zejména u žáka se sluchovou vadou a u žáka s ADHD. Při rozdělování žáků do skupinek ani v průběhu práce nebylo znát žádné odmítání některého žáka, s kterým by spolužáci nechtěli pracovat. Domnívám se však, že při této formě úkolu bylo možné více využít vnitřní diferenciaci, a

to na základě obtížnosti úkolu. Dvě skupinky měly úkol velmi brzo hotový a dostaly úkol navíc. Zde mohla paní učitelka připravit těžší variantu úkolů či další stupeň úkolu. Naopak slabší žáci ve třídě nezvládli úkol v průběhu celého vyučování dokončit, což mohlo, dle mého názoru, vést k určité demotivaci těchto žáků. Tito žáci mohli dostat lehčí variantu úkolu dle jejich možností a schopností.

Po rozhovoru s paní učitelkou mi bylo potvrzeno, že ve třídě žádné spory z důvodu různorodosti nevznikají. Pokud řeší nějaké problémy, jsou to běžné problémy spojené s třídním kolektivem jako například žalování. U žáků cizinců se občas vyskytují problémové situace způsobené jejich odlišnou kulturou.

Pozorování III. – doučování žáků cizinců

Pozorování jsem provedla také na doučování, které bylo určeno pouze pro žáky cizince. Doučování se koná pravidelně každý týden a probíhá ve dvou skupinkách, které jsou rozdělené dle znalostí českého jazyka.

Na doučování v jedné skupince byli přítomni čtyři žáci. Doučování probíhalo z velké části formou hry. Na úvod proběhla soutěž na zahřátí, která měla za úkol zopakovat podstatná jména. Následovala soutěž ve dvojicích zaměřující se na zapamatování říkanky a zároveň doplnění vyjmenovaných slov do textu. Poté si žáci procvičovali časování sloves a určování pádů.

Doučování probíhalo tvořivým způsobem s příjemnou atmosférou, žáky jednotlivé úkoly velmi bavily a pracovali ochotně. Učitelka je uměla vhodně namotivovat k činnosti. Malá skupinka žáků umožňovala individuální přístup ze strany učitelky, která jim neznámé pojmy ujasňovala a špatné formulace slov vždy opravila a zdůvodnila.

Závěr

Učitelé, které jsem měla možnost pozorovat při výuce, přistupovali k výuce vždy tvůrčím způsobem. Využívali různé výukové metody vhodné pro konkrétní předmět a stanovený cíl. Výuka byla vedena spíše přátelským přístupem k žákovi, ve třídě panovala uvolněná atmosféra bez kázeňských problémů. Domnívám se, že moje účast v hodině tuto skutečnost nijak neovlivnila. Žákům se speciálními vzdělávacími potřebami bylo v průběhu vyučování vždy poskytnuto více času na zvládnutí úkolu, byla jim poskytnuta pomoc dle jejich potřeby. Vztahy mezi žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a ostatními žáky nebyly nijak napjaté či negativní. Pozitivní klima třídy nebylo vzhledem k různorodosti žáků ve třídě nijak narušeno. Velkou roli hrál jistě fakt, že základní školu

navštěvuje mnoho žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, a tak jsou žáci na různorodost zvyklí. Základní škola Kořenského ukázala, že lze vzdělávat heterogenní skupiny žáků za pomoci aktivních metod výuky a přítomnosti pozitivního prostředí celé školy. Nesmírně důležitý je pozitivní přístup vedení školy a všech pedagogů ke změně tradiční školy na školu tvořivou a přístupnou všem žákům.

D. Metody diskusní (diskuze na základě předneseného referátu, metoda cílených otázek, diskuse spojené s hodinou,...)

- a) nikdy   b) zřídka   c) občas   d) často

E. Metody situační (př. metoda konfliktní situace, metoda rozboru situace,...)

- a) nikdy   b) zřídka   c) občas   d) často

F. Metody inscenační (př. hraní sociálních rolí, simulace situace)

- a) nikdy   b) zřídka   c) občas   d) často

G. Komplexní výukové metody (př. projektová výuka, výuka podporovaná PC, kooperativní výuka...)

- a) nikdy   b) zřídka   c) občas   d) často

8. Myslíte si, že by frontální výuka měla být kombinovaná s aktivizačními metodami?

- a) ano   b) spíše ano   c) spíše ne   d) ne

9. Myslíte si, že můžete ovlivnit úroveň tvořivosti žáka?

- a) ano   b) spíše ano   c) spíše ne   d) ne

10. Činí podle vás aktivizační metody výuku efektivnější a přínosnější?

- a) ano   b) spíše ano   c) spíše ne   d) ne

11. Používáte při výuce různé didaktické pomůcky, praktické ukázky a cvičení?

- a) ano   b) spíše ano   c) spíše ne   d) ne

12. Domníváte se, že aktivizační metody pomáhají žákům k snadnějšímu pochopení a zapamatování učiva?

- a) ano   b) spíše ano   c) spíše ne   d) ne

13. Potřeboval/a byste k tvořivější výuce více materiálního zajištění a pomůcek?

- a) ano   b) spíše ano   c) spíše ne   d) ne

14. Pozorujete při ověřování učiva u žáků lepší výsledky v oblastech, ve kterých jste použili aktivizační metody?

- a) ano   b) spíše ano   c) spíše ne   d) ne

15. Myslíte si, že použití aktivizačních metod narušuje chod hodiny a podporuje nekázeň při výuce?

- a) ano   b) spíše ano   c) spíše ne   d) ne

16. Domníváte se, že využívání aktivizačních metod při výuce žákům se speciálními vzdělávacími potřebami pomáhá ke zvládnutí učiva?

- a) ano   b) spíše ano   c) spíše ne   d) ne

17. Využíváte při výuce možnost vnitřní diferenciacce dle individuálních potřeb žáků (úprava úkolů a činností dle výkonu, umožnění žákovi pracovat dle jeho individuálního tempa,...)?

- a) ano   b) spíše ano   c) spíše ne   d) ne

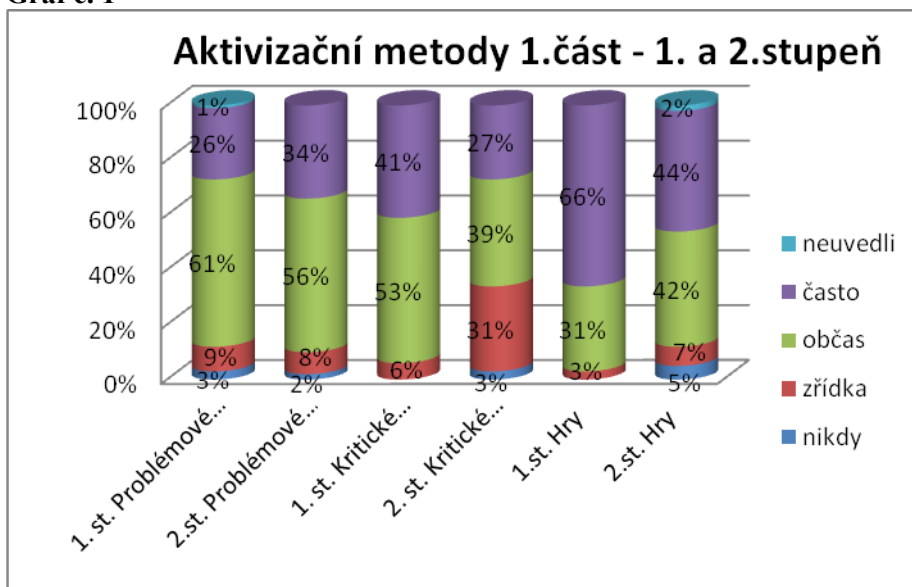
- 18. Jste ochotni měnit své stávající metody a styl vyučování, vyžadují-li to individuální potřeby žáků?**
a) ano   b) spíše ano   c) spíše ne   d) ne
- 19. Domníváte se, že aktivizační metody a vhodné formy výuky mohou pozitivně ovlivnit vztahy mezi intaktními žáky a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami?**
a) ano   b) spíše ano   c) spíše ne   d) ne
- 20. Je pro vás náročné připravit si tvořivou výuku vzhledem k různorodosti žáků ve třídě (žáci intaktní, žáci se SVP)?**
a) ano   b) spíše ano   c) spíše ne   d) ne
- 21. Vytváříte si sami nové pomůcky či materiály pro tvořivou výuku?**
a) ano, často   b) občas ano   c) spíše ne   d) ne
- 22. Jaké jsou pro vás hlavní překážky pro využívání aktivizačních metod ve výuce?**
a) žádné, aktivizační metody ve výuce hojně používám
b) překážky časové a organizační
c) nedostatek odvahy a zkušeností
d) obtížné hodnocení jednotlivých žáků
e) jiné _____

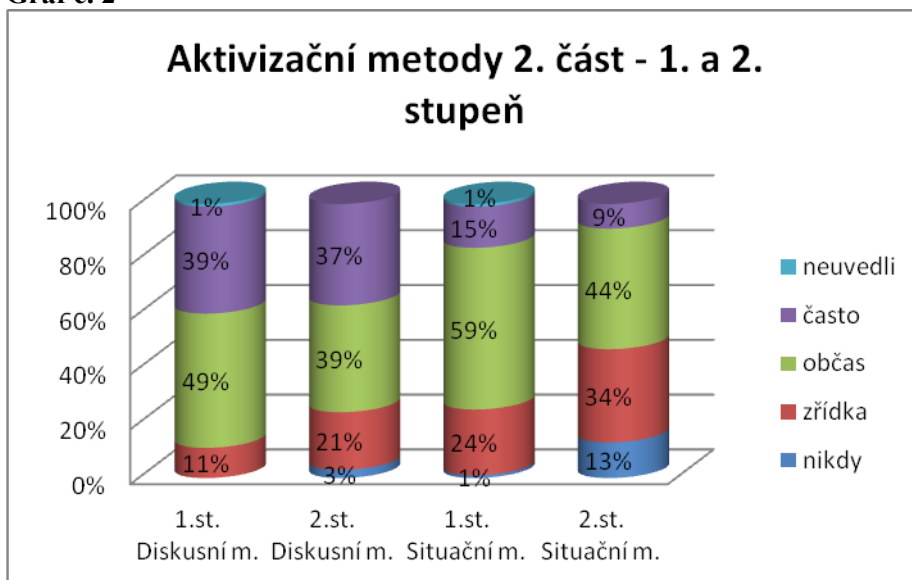
Příloha č. 3

Porovnání četnosti užívání aktivizačních metod dle stupňů ZŠ

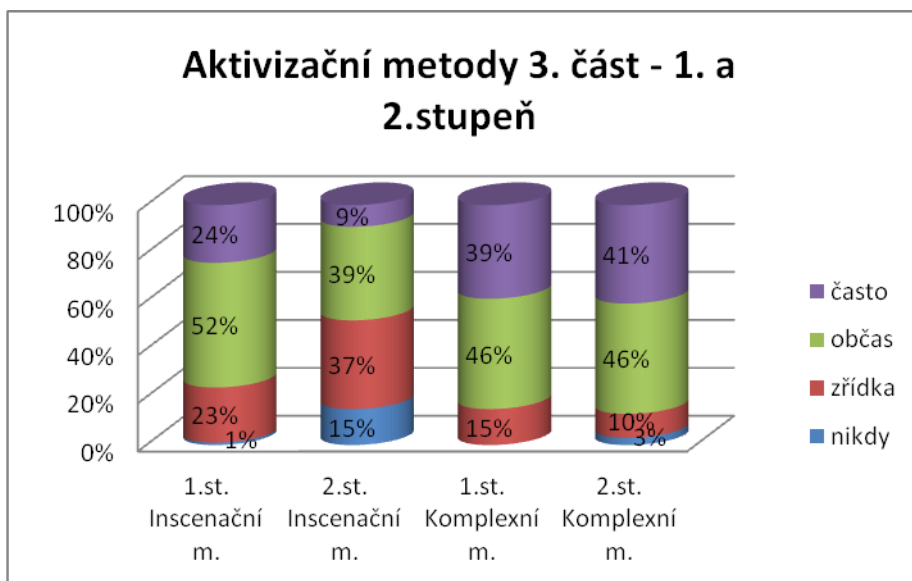
Graf č. 1

Graf č. 2

Graf č. 3

Příloha č. 4

Přesné hodnoty užívání aktivizačních metod ve výuce dle délky praxe

Tabulky č. 1 – 5 - uvedené hodnoty jsou v absolutních hodnotách

Praxe 2 roky a méně	nikdy	zřídka	občas	často
Problémové vyučování	0	2	7	3
Metody kritického myšlení	1	2	7	2
Hry	1	1	2	8
Diskusní metody	1	2	8	1
Situační metody	2	3	5	2
Inscenační metody	2	3	3	4
Komplexní metody	1	1	5	5

Praxe 2 – 5 let	nikdy	zřídka	občas	často
Problémové vyučování	1	2	6	1
Metody kritického myšlení	0	3	0	7
Hry	1	1	2	6
Diskusní metody	0	3	3	4
Situační metody	1	5	2	2
Inscenační metody	0	5	2	3
Komplexní metody	0	0	5	5

Praxe 5 – 10 let	nikdy	zřídka	občas	často
Problémové vyučování	0	1	14	7
Metody kritického myšlení	1	4	11	8
Hry	2	1	9	12
Diskusní metody	1	4	9	10
Situační metody	4	7	12	1
Inscenační metody	4	7	9	4
Komplexní metody	0	1	14	9

Problémové vyuč. – neuvedli 2 pedagogové

Praxe 10 – 20 let	nikdy	zřídka	občas	často
Problémové vyučování	1	3	28	14
Metody kritického myšlení	1	6	24	15
Hry	0	3	15	28
Diskusní metody	0	5	18	23
Situační metody	3	9	29	3
Inscenační metody	3	15	22	6
Komplexní metody	0	4	18	24

Situační m. – neuvedli 2 pedagogové

Praxe 20 a více let	nikdy	zřídka	občas	často
Problémové vyučování	1	2	27	12
Metody kritického myšlení	0	7	20	15
Hry	0	1	21	20
Diskusní metody	0	6	22	13
Situační metody	0	14	24	4
Inscenační metody	2	10	21	8
Komplexní metody	1	10	18	13

Diskusní m. – nevedl jeden pedagog

Inscenační m. – nevedl jeden pedagog

Příloha č. 5

**Porovnání četnosti odpovědí mezi skupinami pedagogů škol zapojené do programu
Tvořivá škola a nezapojené do tohoto programu**

Školy zapojené v programu Tvořivá škola – počet pedagogů 68 (v textu černá barva)

Školy nezapojené v programu Tvořivá škola – počet pedagogů 66 (v textu červená barva)

Výsledky jsou uvedeny v absolutních hodnotách

č. 7	nikdy		zřídka		občas		často		neuvedli
A	3	0	5	8	40	40	21	17	
B	3	0	9	14	33	29	23	23	
C	2	2	3	4	21	26	41	34	1
D	2	0	10	10	27	31	29	24	
E	6	4	18	20	37	35	7	6	1
F	6	5	18	21	33	26	10	14	1
G	1	1	6	11	28	33	33	21	

	Ano		Spíše ano		Spíše ne		Ne		neuvedli
č. 8	45	49	22	15	0	2			1
č. 9	28	16	29	39	11	10	0	1	
č. 10	40	39	18	27	9	0	0	0	1
č. 11	44	36	23	29	1	1	0	0	
č. 12	43	31	22	31	3	4	0	0	
č. 13	25	22	16	15	21	17	5	11	1, 1
č. 14	29	14	32	42	7	10	0	0	
č. 15	1	2	8	14	36	29	23	21	
č. 16	24	22	34	36	10	8	0	0	
č. 17	21	11	30	24	16	23	1	8	
č. 18	42	32	25	31	1	3	0	0	
č. 19	36	26	22	29	10	9	0	0	2
č. 20	22	17	21	30	15	15	9	4	1
č. 21	27	26	36	35	3	4	2	1	

č. 22	Žádné		Časové a organizační		Nedostatek odvahy a zkušeností		Obtížné hodnocení žáků		Jiné		neuvedli
	21	18	39	39	1	4	4	4	2	1	1